

Nr 29

Utlåtande i anledning av väckt motion om översyn av lösöreköpsförordningen.

Första lagutskottet har behandlat en i andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 395, av herr *Wahrendorff*. I motionen hemställes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om översyn av 1845 års förordning i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva.

Beträffande skälen för denna hemställan får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttranden över motionen från *Svea hovrätt* och *1959 års förlagsintekningskommitté*. Därjämte har *Föreningen Sveriges häradshövdingar*, *Föreningen Sveriges stadsdomare*, *Sveriges advokatsamfund* och *Stockholms handelskammare* beretts tillfälle att yttra sig över motionen.

Gällande bestämmelser

Kungl. förordningen den 20 november 1845 i avseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens vård kvarbliva, meddelade enligt sin ursprungliga lydelse allenast bestämmelser under vilka förutsättningar lösören, som någon tillhandlat sig men låtit i säljarens vård kvarbliva, kunde fredas från *utmätning* för säljarens skuld. Några motsvarande föreskrifter för skyddande av köparens rätt i händelse av säljarens *konkurs* innehöll förordningen däremot icke. Härutinnan skedde emellertid ändring genom lag den 14 juni 1907, enligt vilken iakttagande av förordningens formföreskrifter uttryckligen erfordrades jämväl för att den köpta egendomen i händelse av säljarens konkurs skulle såsom köparens egendom avskiljas från konkursboets tillgångar.

Förordningen innehåller i övrigt i huvudsak följande. Den som tillhandlar sig lösören och tillåter, att desamma få i säljarens vård kvarbliva, skall, för ernående av förut omförmälda ändamål eller egendomens fredande från utmätning för säljarens gäld samt dess avskiljande vid säljarens konkurs, upprätta skriftligt kontrakt om köpet med förteckning å den köpta egendomen. Kontraktet, som skall bevittnas av två personer, måste därefter på visst i förordningen närmare angivet sätt publiceras och hos offentlig myndighet registreras. Publikationen skall enligt ordalagen i 1 § ske medelst kungörelse

från predikstolen i den församling, där säljaren bor. Denna kungörelse, som skall äga rum å nästa söndag efter kontraktets upprättande, skall innefatta uppgift om säljarens och köparens namn och yrken, dagen för kontraktets upprättande samt köpeskillingens belopp. Över kungörelsens uppläsande tecknas bevis å kontraktet. Finnes egendomen i stad med rådhusrätt skall kontraktet uppvisas inom åtta dagar inför rådhusrätten för att i dess protokoll intagas. Om egendomen finnes å annan ort, skall inom åtta dagar efter kungörandet kontraktet uppvisas för landsfiskalen i orten eller, där stadsfogde finnes, för stadsfogden och i bestyrkt avskrift honom tillställas samt senast inom en månad efter kungörandet företes för häradsrätten för att intagas i dess protokoll. Rådhusrätter och häradsrätter skall medelst anslag utfärda kungörelser av enahanda innehåll som ovan nämnts. Det sålunda stadgade publikationsförfarandets betydelse för egendomens fredande förfaller emellertid, om utmätning inträffar inom trettio dagar efter det kontraktet inför rätten företeddes eller säljaren försättes i konkurs efter ansökning, som gjorts inom sagda tid. Samma är förhållandet, där konkurs föregåtts av offentlig ackordsförhandling, som på grund av konkursen förfallit, eller följt på ansökning, som gjorts inom fjorton dagar från det kungörelse om ackordsförhandlings upphörande varit i allmänna tidningar införd, samt beslutet om inledande av ackordsförhandling meddelats inom förutnämnda tid av trettio dagar efter kontraktets företeende för intagande i vederbörligt protokoll. Inträffar utmätning eller konkurs först efter sagda tid, blir kontraktet i regel ståndande samt egendomen fredad vid utmätning och konkurs. Utmätningensborgenären, resp. konkursborgenärerna kan emellertid påkalla domstols prövning av kontraktets giltighet. Det åligger då utmätningensborgenären att vid äventyr av talans förlust inom en månad från utmätningstillfället instämma såväl säljare som köpare till domstolen i den ort, där godset finnes. Konkursborgenärerna äger att på sätt om återvinning av lös egendom till konkursbo är stadgat påkalla prövning av kontraktets giltighet.

Den givna bestämmelsen om kungörelsers uppläsande i kyrkor tillämpas emellertid ej enligt ordalagen. Genom *lagen den 13 mars 1942 med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka* har man nämligen i princip avskaffat uppläsandet i kyrka av s. k. världsliga kungörelser. I 1 § nämnda lag stadgas, att om i lag eller författning är föreskrivet, att kungörelse skall uppläsas i kyrka, skall i stället före gudstjänstens början i vapenhuset eller å annan lämplig plats i eller invid kyrkan anslås kungörelsens rubrik eller kort uppgift om dess innehåll jämte tillkännagivande, att kungörelsen, där ej laga hinder möter, skall under den närmaste veckan finnas tillgänglig för allmänheten å pastorsexpeditionen eller annat ställe, som av vederbörande präst bestämts. Hålles gudstjänsten annorstädes än i kyrkan, skall anslag äga rum, där den förrättas.

Ytterligare en avvikelse från de i 1 § lösöreköpsförordningen angivna formföreskrifterna föreligger i det att enligt *lagen den 20 december 1946 om handläggning av domstolsärenden* avhandlingar om lösöreköp i underrätt handlägges av den, som har att upptaga inskrivningsärenden.

Tidigare ändringsförslag

Önskemål om revision av lösöreköpsförordningen har sedan länge framförts såväl inom som utom riksdagen. Vid 1932 års riksdag väckte sålunda professor Vilhelm Lundstedt motion om att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa omarbetning av förordningens bestämmelser samt för riksdagen framlägga det förslag, som därav kunde föranledas.

Första lagutskottet, som tillstyrkte motionen, anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 35):

Bestämmelserna i den gällande lösöreköpsförordningen kunna otvivelaktigt, som av motionären påpekats, betecknas som oklara till sin innebörd. Detta förhållande har även tagit sig uttryck i mycket skiftande tolkningar inom litteratur och praxis. Den ovisshet om gällande rätt, som sålunda varit rådande, kan visserligen sägas ha blivit i någon mån skingrad genom vissa domar i högsta instans på senare tid, men flera viktiga frågor på förordningens tillämpningsområde torde likväl alltjämt vara olösta, varjämte förordningens bestämmelser, även med den tolkning de vunnit i praxis, i flera stycken måste anses till sitt materiella innehåll mindre tillfredsställande. I sistnämnda hänseende kan framhållas, att förordningens formföreskrifter, åtminstone enligt härskande uppfattning, utan åtskillnad äro att tillämpa å så olikartade transaktioner som vanliga omsättningsköp och s. k. säkerhetsköp. Beträffande de senare transaktionerna, som betingas av ett ofta förekommande behov att belåna viss lös egendom, exempelvis personligt lösöre, utan att såsom vid vanlig pantsättning behöva avstå från besittningen därtill, framstår såsom en särskild brist hos förordningen, att densamma tvingar till att ikläda transaktionerna den för deras ändamål främmande formen av köp. Den bristande överensstämmelsen i sådana fall mellan transaktionens innehåll och form är icke blott ägnad att låta en fullt lojal åtgärd framstå såsom ett skenavtal utan torde även mången gång kunna leda till rättsförlust.

Nu anmärkta förhållanden påkalla enligt utskottets mening en omfattande revision av lösöreköpsförordningens bestämmelser, därvid bland annat torde böra iakttagas att omsättningsköpen skiljas från de transaktioner, som till sin verkliga innebörd äro likvärdiga med pantförskrivningar, och beträffande de senare tillses, att den form, som kan komma att finnas erforderlig för deras giltighet, fullt motsvarar transaktionernas materiella innehåll. Vid en revision av ifrågavarande bestämmelser komme givetvis även förordningens föreskrifter om kungörande med mera att underkastas omarbetning i syfte att göra dem fullt tillfredsställande ur publicitetssynpunkt.

Utskottet förutsätter, att det sålunda påkallade revisionsarbetet kommer att företagas i lämpligt sammanhang med den bearbetning av vissa delar av

handelsbalken, som torde vara förestående, samt att därvid även övriga i motionen berörda spörsmål komma att ägnas nödig uppmärksamhet.

År 1933 förordnades Lundstedt att inom justitiedepartementet biträda med verkställande av utredning angående grundlinjerna för en ny lagstiftning om lösöre köp. Som resultat av utredningen avlämnade Lundstedt en promemoria med vissa synpunkter på en eventuell lagrevision i ämnet. Avslutningsvis uttalades i promemorian, att en revision av lösöre köpsförordningen vore en mycket stor och svårhanterlig lagstiftningsfråga, som berörde principerna för hela vår panträtt och tvingade till ståndpunktstagande i de mest intrikata frågor på andra områden av sakrätten; frågan borde självfallet upptagas i samband med behandlingen av pant och borgen.

I skrivelse den 27 december 1940 till Kungl. Maj:t ifrågasatte riksdagens justitieombudsman inrättande av ett centralt register över lösöre köp.

Sedermera tillkallades inom justitiedepartementet justitierådet Algot Bagge såsom sakkunnig med uppdrag att undersöka frågan om omarbetning av lösöre köpsförordningen. I april 1944 avlämnade Bagge en promemoria, vari underströks lagstiftningens nära samband med handelsbalkens stadganden om pant och borgen samt framhölls det lämpliga, för att icke säga nödvändiga i att denna lagstiftning skedde i sammanhang med den bearbetning av dessa stadganden, som sedan länge vore planerad; även om man inskränkte reformen till det minsta möjliga, gjorde sammanhanget med panträtten en från reformen av handelsbalkens panträttsbestämmelser skild omarbetning av lösöre köpsförordningen från många synpunkter sett olämplig.

År 1951 ingav Sveriges advokatsamfund till Kungl. Maj:t en framställning om skyndsamt utredning rörande sådan ändring av 1 § lösöre köpsförordningen, att vissa uppgivna brister däri skulle undanröjas. Av dessa brister angav samfundet till en början, att tvekan kunde råda om rätta innebörden av bestämmelsen att kungörelse om lösöre köpet skall ske i den församling där säljaren »bor». I sådana fall där säljaren faktiskt vore bosatt på en ort men mantalsskriven på en annan, kunde man fråga vilkendera orten som avsåges med stadgandet. Vidare vore det otillfredsställande, att lösöre köpsförordningen alltjämt föreskriver, att kungörelse om lösöre köp skall uppläsas från predikstolen i kyrkan, ehuru detta kungörelsesätt avskaffades 1942 och ersatts med annat kungörelseförfarande. Den allvarligaste bristen låge däri, att det år 1942 införda kungörelseförfarandet skapat oklarhet och i praxis vållat tvekan om från vilken dag de i 1 § lösöre köpsförordningen föreskrivna fristerna för lösöre köpskontrakts uppvisande inför offentlig myndighet skulle räknas.

1959 års förlagsintekningskommitté

Enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 30 september 1959 har särskilda

sakkunniga tillkallats för att verkställa översyn av lagstiftningen om förlagsinteckning m. m. I direktiven för de sakkunniga, vilka antagit namnet 1959 års förlagsinteckningskommitté, hänvisas bl. a. till följande uttalanden i motioner vid 1956 års riksdag:

Kretsen av inteckningsberättigade företagare borde utvidgas. Den tilltagande rationaliseringen inom näringslivet hade medfört att man numera även inom serviceföretag, handel, hantverk och transportföretag hade lösa inventarier samt lager av råvaror och produkter till betydande värden. Om vissa minimigränser för rörelsens omfattning skulle uppställas, borde detta ske på annat sätt än för närvarande. Vidare borde omprövas vilka slag av tillgångar som lämpligen borde vara objekt för förlagsinteckning. Därvid borde bl. a. uppmärksammas immateriella tillgångar såsom patent m. m.

Motionen

I motionen göres till en början gällande, att publiceringsreglerna i lösöre-köpsförordningen är otidsenliga och olämpliga. Motionären anmärker, att ingen av de myndigheter, som har att taga befattning med publiceringen, ålagts att föra förteckning över anmälda lösöreköpsavhandlingar samt att kungörelserna hos domstolarna icke torde vara uppsatta någon längre tid. Såsom brist påtalas därjämte frånvaron av bestämmelser, som skulle möjliggöra registrering om att lösöreköp återgått.

I motionen anföres vidare, att skäl emellertid föreligger för fullständig revision av lösöreköpsförordningen. Särskilt erinras, att förordningen är svårtolkad och föranlett ett stort antal rättstvister, att ovisshet i åtskilliga hänseenden råder om rättsläget vid pantupplåtelse, som skett med iakttagande av bestämmelserna i förordningen, samt att det kunde föreligga behov av möjlighet att såsom kreditunderlag använda även sådan lös egendom, exempelvis byggnad å annans grund, som icke omfattas av lösöreköpsförordningen och vissa andra författningar om panträtt i lös egendom.

Slutligen anges som skäl för att en översyn av lösöreköpsförordningen företages nu, att det säkerligen skulle vara av värde, om översynen kunde företagas i samband med förlagsintekningskommitténs arbete.

Yttrandena

Svea hovrätt, häradshövdingeföreningen, stadsdomareföreningen och Stockholms handelskammare tillstyrker motionen i dess helhet. *Advokatsamfundet* ifrågasätter lämpligheten av att nu igångsätta en utredning med så vittgående syfte som i motionen föreslagits men tillstyrker förslaget om översyn av lösöreköpsförordningen såvitt angår de formella reglerna.

Förlagsintekningskommittén anser, att frågan om revision av lösöreköpsförordningen bör anstå, till dess en reform av handelsbalkens panträttsbestämmelser kan komma till stånd. Kommittén förklarar vidare, att något

hinder att nu upptaga frågan om en till förordningens publicitetsföreskrifter begränsad revision icke synes föreligga men att det undandrar sig kommitténs bedömande, huruvida behovet av en dylik partiell revision kan anses vara så starkt, att den bör företas.

Om bruket av lösöre köp anför *Svea hovrätt*:

Antalet lösöre köpsavhandlingar, som årligen registreras i enlighet med förordningen, är ej särdeles stort; i mitten av 1950-talet omkring 500. Tidigare har denna siffra dock varit högre. Under mitten av 1930-talet registrerades årligen ungefär 800 lösöre köp. Sannolikt skulle en närmare undersökning visa, att lösöre köpen ha sin största betydelse inom handeln, främst detaljhandeln. Utanför näringslivets ram torde lösöre köp mera sällan förekomma.

Om sålunda förordningen icke utnyttjas i någon större omfattning, torde den likväl ha spelat en betydelsefull roll för rättsutvecklingen i landet därigenom att den på sitt område motverkat tillkomsten av icke önskvärda, »tysta» säkerhetsöverlåtelser. Uppenbart är, att man vid en eventuell revision av lösöre köpsförordningen har att tillse, att den fördel man sålunda vunnit ej går förlorad, helt eller delvis.

Stockholms handelskammare upplyser:

Inom det egentliga näringslivet torde överlåtelser enligt lösöre köpsförordningen förekomma i relativt begränsad omfattning. Såsom lånesäkerhet i den reguljära kreditmarknaden torde sålunda lösöre köpskontrakt komma till användning endast i undantagsfall. Å andra sidan föreligger samtidigt inom näringslivet behov av ökade möjligheter att utnyttja inventarier och andra lösören som kreditsäkerhet. Särskilt inom handeln ha härvidlag önskemål gjort sig hörda. Genom begränsningar i förlagsintekningsinstitutet har nämligen handeln kommit i ett väsentligt sämre läge än hantverk och industri, då det gäller att lägga rörelsens tillgångar som grund för medelsanskaffning. Detta har lett till att framför allt detaljhandeln kommit att i vissa fall begagna lösöre köpskontrakt som kreditsäkerhet.

I fråga om behovet av en allmän översyn av lösöre köpsförordningen anför *häradsövdingeföreningen*:

Det undandrar sig föreningens bedömande huruvida behov föreligger av ökade möjligheter att använda lös egendom såsom realsäkerhet utan besittningsöverföring. Säkerhetsköpen torde dock vara en osmidig och konstlad form för beredande av realsäkerhet, och det lär vara otvivelaktigt att lösöre köpsförordningens materiella bestämmelser vållat stora svårigheter i rättstillämpningen. Med hänsyn härtill synas goda skäl föreligga för en mera omfattande översyn av hithörande rättsregler. En sådan översyn synes dock icke böra begränsas till lösöre köpsförordningen utan avse möjligheten att i ett sammanhang lösa frågan om förutsättningarna och villkoren i allmänhet för upplåtelse av säkerhetsrätt i lös egendom utan egendomens överlämnande till borgenären. Därvid bör även prövas, huruvida en form av säkerhetsöverlåtelse, motsvarande de nuvarande lösöre köpen, över huvud taget lämp-

ligen bör bibehållas i den svenska rätten. Såsom i motionen anföres torde det vara ändamålsenligt att denna fråga behandlas i samband med pågående utredning om revision av lagstiftningen om förlagsinteckning m. m.

Stadsdomareföreningen tillstyrker en översyn, enär nuvarande bestämmelser medför olika tolkningsspörsmål. Föreningen understryker dock, att den därmed icke tagit ställning till frågan om lämpligheten av en utvidgning av möjligheterna till sådana köp, varom här vore fråga.

Stockholms handelskammare yttrar:

Med hänsyn till lösöreköpsförordningens allmänna brister och då det samtidigt föreligger behov av ett rättsinstitut med samma eller liknande rättsverkningar, synes en översyn av lösöreköpsförordningen lämpligen böra företagas i samband med arbetet inom den förra året tillsatta förlagsinteckningskommittén. Därvid bör övervägas, huruvida man för att bättre tillgodose varudistributionens lånebehov skulle kunna utvidga förlagsinteckningsinstitutet till att avse även handeln.

Enligt motionären tala flera skäl för tillskapande av en tidsenlig lagstiftning rörande villkoren för pantsättning utan besittningsövergång av icke blott lösören utan även byggnad på ofri grund. För närvarande kan, enligt motionären, pantsättning av dylik byggnad icke ske utan besittningsövergång annat än vid tomträttsupplåtelse. Handelskammaren vill emellertid erinra om att s. k. säkerhetsöverlåtelse av byggnad på ofri grund numera ha godkänts i domstolspraxis. Byggnader på ofri grund kunna därigenom tjäna som kreditsäkerhet utan att besittningsövergång erfordras. Som emellertid även säkerhetsöverlåtelse i formellt avseende torde vara otillfredsställande ur allmänna rättssynpunkter — krav på skydd för tredje man genom publicitet saknas helt — synas även hithörande frågor böra bli föremål för utredning i samband med en översyn av lösöreköpsförordningen.

Svea hovrätt anför:

Därest motionären avser, att det borde skapas bättre möjligheter att verkställa lösöreköp i säkerhetssyfte av inventarier och andra föremål, som icke kunna användas såsom kreditobjekt enligt reglerna om förlagsinteckning eller inteckning i jordbruksinventarier, vill hovrätten framhålla, att det ej kan anses vara ett berättigat önskemål att skapa kreditmöjligheter på det sättet, att de registrerade säkerhetsöverlåtelse göras mera lättillgängliga. Över huvud synes det icke lämpligt, att uppkomsten av säkerhetsöverlåtelse gynnas av lagstiftningen. I den mån det anses önskvärt, att lösören eller andra reallgångar utnyttjas som kreditsäkerhet utan besittningsöverföring, bör en för detta ändamål avsedd form inrättas. För näringslivet har tillskapats en dylik anordning genom förlagsinteckningsinstitutet. En svaghet med detta institut har dock ansetts vara, att en viktig sektor av näringslivet nämligen handeln — på grund av de gällande lagreglernas utformning — ej kan utnyttja detta slag av realsäkerhet. Emellertid kan man måhända vänta sig en utvidgning av möjligheterna härvidlag. — — —

Av det anförda torde ha framgått, att hovrätten, i likhet med motionären, anser att en allmän översyn bör ske av lagstiftningen inom det rättsområde

som nu huvudsakligen regleras av lösöreköpsförordningen. Det har nyss angivits vilket samband som föreligger mellan denna förordning och lagstiftningen om förlagsinteckning. På grund härav får starka skäl anses tala för att den nu förordade översynen — såsom ock motionären avsett — samordnas med den nyss påbörjade revisionen av förlagsinteckningsförordningen m. m.

Hovrätten har hittills bortsett från det i motionen berörda rättsläget i fråga om byggnad å annans grund. En reglering av förutsättningarna för begagnande av dylik byggnad såsom kreditsäkerhet måste nämligen i viss mån betraktas såsom ett spörsmål för sig. — — — Med hänsyn till att dylika byggnader kunna representera betydande värden synes kravet på en dylik kreditform svårigen kunna avvisas.

Advokatsamfundet framhåller bl. a. följande:

Att lösöreköpsförordningens föreskrifter i vår tid framstår såsom tekniskt ofullkomliga och i åtskilliga avseenden föråldrade torde knappast från något håll bestridas. Särskilt om man, utan att närmare fördjupa sig i spörsmålet vad lagstiftaren från början åsyftat med förordningen, betraktar lösöreköpet väsentligen ur den synpunkten att det utgör en av lagen anvisad form för pantsättning av lösören, kan man knappast undgå att finna den sålunda anvisade formen behäftad med flera svagheter och brister. När man kritiserar lösöreköpsförordningen, bör man emellertid icke förbise vilken oerhörd betydelse denna förordning haft för den svenska rättens gestaltning på området och vilka svåra olägenheter på detta område vi i Sverige undgått tack vare lösöreköpsförordningen. Styrelsen tillåter sig i detta avseende hänvisa till den framställning som återfinnes i justitierådet Hjalmar Karlgrens år 1959 utkomna arbete »Säkerhetsöverlåtelse enligt svensk rättspraxis» och vill icke underlåta att ur denna framställning citera följande: »Transaktionen sker ju i offentlighetens ljus. I sak kan, oavsett hur konstruktionen från början tänkts, en registerpanträtt sägas föreligga. Det är lösöreköpsförordningens utomordentligt stora förtjänst, att den tillhandahåller en sådan panträttsform, om än tekniskt ofullkomlig — — —. Med lösöreköpsförordningen ha vi fått ett legalt verktyg, ägnat att på området oskadliggöra det oting, som de hemliga säkerhetsköpen utgöra. Det är mycket vi ha att tacka den kloke lagstiftaren av 1845 för. — — —. Det misstroende eller i bästa fall nedlåtande överseende, varmed 1845 års lagstiftning ofta betraktats, är därför oberättigat.»

Styrelsen, som delar justitierådet Karlgrens uppfattning i berörda avseende, vill för sin del starkt ifrågasätta lämpligheten av att nu igångsätta en utredning med så vittgående syfte som i motionen föreslagits. Att rubba på de grundsatser för vilka lösöreköpsförordningen är ett uttryck kan enligt styrelsens mening under inga omständigheter ifrågakomma. Mot en utvidgning av möjligheterna att utan tradition pantsätta lösören kan anföras utomordentligt starka betänkligheter, vilka delvis kommit till uttryck även i motionen, ehuru däri icke nämnts det kanske allra viktigaste skälet mot en sådan utvidgning, nämligen risken för transaktioner till förfång för borgenärerna. I den mån ett behov av vidgad möjlighet att utnyttja lösören såsom realsäkerhet för kredit kan tänkas föreligga, torde detta väsentligen gälla olika grupper av näringsidkare, och en översyn av lagstiftningen om förlagsinteckning och om inteckning i jordbruksinventarier synes därför vara den åtgärd som ligger närmast till hands. I motionen har den under fjolåret igångsatta utred-

ningen rörande sistnämnda författningar åberopats såsom ett särskilt skäl för en översyn av lösöreköpsförordningen. Styrelsen är närmast benägen att anlägga ett motsatt betraktelsesätt och förorda att man avvaktar resultatet av den sålunda påbörjade utredningen, innan man överväger en så omfattande översyn av lösöreköpsförordningen som i motionen föreslagits.

— — — — —

Såsom i korthet nämnts i det föregående har i motionen också uttryckts önskemål om lagstiftning i en fråga, som icke direkt beröres av lösöreköpsförordningen men som har nära samband med hithörande problem, nämligen frågan om förutsättningarna för tillskapande av panträtt i byggnad å ofri grund. Även i detta avseende ansluter sig styrelsen till motionärens önskemål om lagstiftning.

Förlagsinteckningskommittén yttrar:

Instituten säkerhetsöverlåtelse i form av lösöreköp och förlagsinteckning tjäna visserligen båda — liksom panträtten — ett säkerhetssyfte, men de förete i övrigt väsentliga olikheter. Sålunda måste ett lösöreköp alltid avse individuellt bestämd egendom, medan en förlagsinteckning har till föremål ett till viss näringsverksamhet anknutet kollektiv med växlande sammansättning. Detta förhållande måste i hög grad inverka på rättsreglernas utformning. En förlagsinteckning kan icke få hindra gäldenären att fritt förfoga över särskilda i kollektivet ingående föremål. Ett lösöreköp ger borgenären ett väsentligt starkare skydd såvitt angår de särskilda i den ställda säkerheten ingående föremålen och detta icke blott i civilrättsligt utan även i straffrättsligt hänseende. Vad nu sagts om förlagsinteckning gäller även beträffande inteckning i jordbruksinventarier.

Enligt kommitténs mening äro problemställningarna i vissa hänseenden så väsentligt olika, att några fördelar knappast skulle kunna uppnås genom att frågan om översyn av lösöreköpsförordningen företoges i samband med det åt kommittén anförtrodda revisionsarbetet. Däremot skulle ett dylikt förfarande otvivelaktigt medföra betydande nackdelar. Enär lösöreköpsförordningen icke är begränsad till säkerhetsköp utan omfattar även verkliga omsättningsköp, skulle en revision av densamma förutsätta ställningstagande till svårlösta frågor av grundläggande betydelse för hela sakrätten beträffande lösören. Redan med hänsyn till omfattningen av det arbete som följaktligen skulle krävas för en sådan revision framstår en sammankoppling såsom olämplig; den skulle uppenbarligen i hög grad fördröja översynen av förlagsintecknings- och jordbruksinventarieinteckningsinstituten. Kommittén anser i likhet med Lundstedt och Bagge, att frågan om revision av lösöreköpsförordningen bör anstå tills en reform av handelsbalkens panträttsbestämmelser kan komma till stånd.

— — — — —

Slutligen må framhållas, att revisionen av förlagsinteckningsinstitutet kan komma att minska behovet att använda säkerhetsöverlåtelser i form av lösöreköp. Kommittén avser nämligen att till behandling upptaga frågan om utvidgning av förlagsinteckningens användningsområde till andra näringsidkare än sådana i vilkas egendom förlagsinteckning enligt gällande rätt kan beviljas. Det i motionen omnämnda spörsmålet om pantsättning av byggnad på ofri grund kommer såtillvida att beröras av utredningen som kommittén

ämnar undersöka, huruvida icke förlagsinteckning skulle kunna omfatta även å ofri grund belägna byggnader, vilka användas i förlagsintecknad rörelse.

Vad beträffar de i lösöreköpsförordningen meddelade publicitetsreglerna anför *Svea hovrätt*, att det vore uppenbart, att en översyn borde ske. En omarbetning borde ske utan dröjsmål, även om frågan om en revision av hela lösöreköpsförordningen skulle avvisas eller ställas på framtiden.

Advokatsamfundet förklarar sig i allt väsentligt ense med motionären om önskvärdheten av en revision av de formella reglerna. Den kanske största bristen vore, att något centralt register för lösöreköp icke finnes. Denna brist kunde göra det praktiskt taget omöjligt för en kreditgivare att få säker kännedom om förhandenvaron av lösöreköp. Härtill komme, att vissa bestämmelser vore oklara — ett förhållande som föranlett samfundet att 1951 göra sin ovan nämnda framställning till Kungl. Maj:t.

Häradshövdingeföreningen uppger:

Lösöreköpsförordningens föreskrifter om skyldighet för rådhusrätter och häradsrätter att offentligen anslå kungörelser om lösöreköp torde uppfyllas på skilda sätt i olika orter. För häradsrätternas del torde det vanligaste vara, att anslag sker genom lösöreköpets antecknande i en förteckning, som är uppsatt å rättens dörr eller i kansliet. Förteckningen kompletteras efter hand och hålles ständigt uppsatt så att allmänheten där kan inhämta upplysning om äldre lösöreköp. Det må påpekas, att denna publiceringsform icke är så ineffektiv, som motionärerna velat göra gällande. Från de anslagna kungörelserna hämta nämligen kreditupplysningsbyråerna material för periodiska publikationer, som utnyttjas i handelskretsar, och för sina på särskild begäran lämnade kreditupplysningar.

Stadsdomareföreningen anmärker, att kungörelserna om lösöreköp hos domstolarna i regel vore anslagna under en ganska avsevärd tid, samt tilläger:

Det torde emellertid framstå såsom tämligen uppenbart, att andra och bättre publiceringsmöjligheter stå myndigheterna till buds nu än vid den tidpunkt, då förordningen kom till. Tanken faller väl då omedelbart på ett förfarande med kungörande i ortspressen, vilket ju utan tvekan leder till en publicitet, som av motionären betecknas såsom önskvärd. Att detta kan medföra konsekvenser i fråga om säljarens kreditvärdighet torde vara uppenbart och det kan väl ifrågasättas huruvida kungörandet från predikstol — såsom motionären synes anse — skulle verka särskilt nedsättande. Då avsikten med kungörelseförfarandet dock bör vara att bringa åtgärden till allmän kännedom och då det väl icke sällan i fall som dessa finns skäl för en viss tvekan om kreditvärdigheten hos säljaren, synes den enda synpunkten böra vara, att vid en översyn av förordningen anordna kungörelseförfarandet i densamma så, att det tillfredsställer det krav på publicitet, som i

kreditsäkerhetens intresse är oundgängligt. Och såsom ovan sagts äro möjligheterna härtill helt annorlunda nu än vid tiden för förordningens tillkomst.

Utskottet

1845 års lösöreköpsförordning bereder en köpare möjlighet att lämna kvar köpta lösören i säljarens vård utan risk att dennes fordringsägare äger förfoga däröver. För att sådant köp av lösören — utan tradition — skall gälla mot säljarens borgenärer fordras, att avtalet upprättas på visst sätt och gives publicitet. Vad som kräves är närmare angivet, att avtalet upprättas skriftligen och bevittnas av två personer, att kungörelse om avtalet å nästa söndag anslås på lämplig plats i eller invid kyrka, att bevis om kungörandet tecknas å avtalet, att avtalet inregistreras (om egendomen finnes i stad med rådhusrätt hos denna och om egendomen finnes å annan ort hos vederbörande häradsrätt, i vilket sistnämnda fall avtalet dock först skall uppvisas för landsfiskal eller stadsfogde) samt att domstolen slutligen medelst anslag utfärdar kungörelse om avtalet. Nyssnämnda verkan av de stadgade formernas iakttagande gentemot säljarens borgenärer inträder dock ej förrän trettio dagar efter det att kontraktet företetts för inregistrering.

Med framhållande av att de i lösöreköpsförordningen föreskrivna åtgärderna icke torde leda till önskvärd publicitet samt att registrering av att lösöreköp återgått icke kan ske, har motionären funnit en översyn av förordningens krav å iakttagande av olika formaliteter påkallad. Skäl föreligger emellertid enligt motionären för att förordningen underkastas en fullständig revision. Sålunda har förordningen varit föremål för tolkningstvister i högre grad än kanske någon annan svensk lag. Vidare bör exempelvis byggnad å ofri grund kunna pantsättas enligt förordningen. Under år 1959 hade uppdragits åt särskilda sakkunniga att verkställa översyn av lagarna om förlagsinteckning och om inteckning i jordbruksinventarier. Det skulle enligt motionären säkerligen vara av värde, om en översyn av lösöreköpsförordningen kunde företagas i samband med översynen av de två andra instituten.

Såsom framgår av en ovan intagen redogörelse, har utskottet år 1932 förklarat en omfattande revision av lösöreköpsförordningens bestämmelser vara påkallad. Vid denna revision borde enligt utskottets mening även förordningens föreskrifter om kungörande med mera underkastas omarbetning i syfte att få dem fullt tillfredställande från publicitetssynpunkt. I sitt av riksdagen bifallna utlåtande hemställde utskottet, att riksdagen måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa omarbetning av lösöreköpsförordningens bestämmelser samt för riksdagen framlägga det förslag, som kunde föranledas därav. Inom justitiedepartementet förordnades därefter professor Vilhelm Lundstedt att biträda med en utredning angående grundlinjerna för ny lagstiftning om lösöreköp. I avgiven promemoria anförde Lundstedt bl. a., att en

revision av lösöreköpsförordningen vore en mycket stor och svårhanterlig lagstiftningsfråga, som borde upptagas i samband med en behandling av pant och borgen. Ärendet blev sedan föremål för övervägande inom justitiedepartementet, och därpå tillkallades justitierådet Algot Bagge såsom sakkunnig för att undersöka frågan om omarbetning av lösöreköpsförordningen. I en i april 1944 upprättad promemoria anförde Bagge, att omarbetningen borde ske i samband med en reform av handelsbalkens stadganden om pant och borgen. Enligt vad utskottet inhämtat har ärendet därefter varit föremål för fortsatt beredning hos departementet. Därvid har eftersträfvats att å lämplig tidpunkt behandla ärendet vid gemensamt nordiskt lagstiftningsarbete rörande pant-rätten.

Vid den prövning av lösöreköpsförordningen, som påkallats genom nu förevarande motion, har utskottet ej funnit anledning frångå sin tidigare uppfattning i fråga om behovet av en revision av förordningen. Utskottet delar i allt väsentligt motionärens uppfattning. Emellertid har inom Kungl. Maj:ts kansli i anledning av riksdagens tidigare hemställda skilda initiativ tagits för frågans lösning. Såvitt nu kan bedömas, kommer ärendet att upptagas vid gemensamt nordiskt lagstiftningsarbete. Utskottet finner därför anledning för närvarande ej föreligga till något riksdagens initiativ rörande omarbetning av lösöreköpsförordningen.

Om utskottet sålunda icke finner skäl att tillstyrka motionen såvitt gäller en fullständig revision av lösöreköpsförordningen, återstår att avgöra, huruvida en översyn bör vidtagas i fråga om dess formella regler. Härvidlag synes avgörande vikt böra tillmätas det förhållandet, att förordningen för närvarande främst användes för att skapa kreditmöjligheter för handeln. Förlagsintekningskommittén kommer emellertid under sitt arbete att behandla frågan om utvidgning av förlagsintekningsinstitutet till att avse även andra näringsidkare än sådana i vilkas egendom förlagsintekning för närvarande kan beviljas. Revisionen av nämnda institut kan sålunda leda till att behovet att använda säkerhetsöverlåtelser i form av lösöreköp kommer att minska. Vid sådant förhållande och med hänsyn till den väntade fullständiga omarbetningen av lösöreköpsförordningen synes skäl icke föreligga att till särskild behandling upptaga frågan om förordningens publicitetsföreskrifter.

Med åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion, II: 395, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 april 1960

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fru Gärde Widemar, herrar Ahlkvist, Branting, Gezelius, Erik Svedberg, Fagerström, Svanström och Åkesson;

från andra kammaren: herr Landgren, fru Boman, herrar Onsjö, Edlund, Gustafsson i Borås, fru Löfqvist och fröken Bergegren.

Reservation

av herr *Onsjö*.